

CĂRȚI BISERICEȘTI DIN COLECȚIA MUZEULUI JUDEȚEAN ARGEȘ

GABRIEL BĂDESCU PLETEA*

Dinamismul neîncetat al lumii reprezintă un fapt esențial în procesul de conservare-restaurare deoarece această permanentă transformare determină modificări în structura obiectelor pe suport de hârtie. În 1973 Președintele Federației Internaționale a Asociațiilor Bibliotecilor spunea: „Cartea este totul; cartea face parte din patrimoniul cultural ca și componentă a avuției naționale, valoarea sa exprimă specificul național iar starea ei explică modul cum se tratează această moștenire culturală”.

Cărțile în mod special dar și întreg suportul papetar implică cerințele unei conservări științifice ceea ce determină o analiză a factorilor care acționează asupra acestora. În aceste condiții știindu-se și faptul că responsabilitatea asupra intervenției revine restauratorului și că propunerile de restaurare sunt aprobate conform codului deontologic și principiilor de restaurare de către comisia de restaurare, cartea trebuie privită și altfel decât un obiect de studiu sau ca un obiect istoric și anume ca un obiect viu care suportă diferite tratamente în laboratorul de patologie a cărții de unde poate intra în circuitul expozițional.

Conservarea obiectelor pe suport de hârtie necesită o atentă îngrijire față de măsurile pentru neutralizarea factorilor ce determină degradarea obiectelor și anume păstrarea umidității în limitele normale 45-65 % și o temperatură aproximativ constantă, de asemenea eliminarea iluminatului natural și fluorescent din orice sală în care se află un obiect organic, știindu-se ca suportul papetar suportă aproximativ 50 de luxi fiind în grupa I de iluminare. Un alt factor de care trebuie să ținem cont este poluarea atmosferică ca rezultat al arderii combustibililor care conțin bioxidul de sulf acesta fiind absorbit de materialele poroase din bibliotecă, acționând ca element hidrofil. Odată cu apa din atmosferă se rețin și mici cantități de fier formând oxidul de fier și acidul sulfuric. Lipsa ventilației în depozit sau expoziție determină condiții prielnice pentru dezvoltarea de microorganisme.

În Muzeul Județean Argeș se remarcă o preocupare continuă în sensul conservării patrimoniului pe suport de hârtie, având în vedere faptul că, indiferent dacă este vorba de carte istorică, istoria cărții sau orice alt fel de carte aceasta reprezintă în fond arhiva culturală. Condițiile de conservare sunt permanent îmbunătățite și aduse la zi de către personalul muzeului iar achiziționarea cărților, documentelor, și a altor

* Muzeul Județean Argeș, Pitești

lucrări pe suport papetar reprezintă o prioritate. Muzeul poate pune oricând la dispoziția vizitatorilor dar și a cercetătorilor documente inedite legate de istoria orașului sau a județului.

Colecția de cărți a secției de istorie cuprinde un număr însemnat de cărți și documente de valoare. Aș putea exemplifica cu cele 3 volume ale „Expunerii Părinților Greci în Psalmi“, o carte scrisă în jurul anilor 1820-1825 pe hârtie manuală și care pentru apariția ei în primă ediție în anul 1646 a primit acordul împăraților europeni ai acelor timpuri. Cartea a fost scrisă în atelierul lui Baltasar Moreti în limbile latină și greacă pe coloane paralele. Interesul atât dogmatic cât și ecumenic pe care l-au manifestat cei trei împărați Ferdinand al III-lea, Leopold al II-lea și Maximilian I publicând o asemenea carte se extinde peste timp și în județul Argeș. Spun acest lucru deoarece pe tomul I există o inscripție datată: „ghenarie 1868“ prin care această carte este dăruită „Domnului Deputat Scarlat Turnavitu“ de către „Arhimandrit Hyppollitu Demitrescu“. Scarlat Turnavitu a fost o personalitate a județului Argeș elev al școlii din Golești 1826-1830, administrator al județului Râmnicul Sărat și secretar al adunării ad-hoc din Țara Românească care a participat în mod direct la revoluția de la 1848 și de atunci la toate mișcările vieții naționale renăscute.

O altă carte de valoare din colecția secției de istorie este o carte românească, un „Ceaslov“ din 1784 tipărită în timpul lui Mihail Constantin Șutzu de asemenea pe hârtie manuală cu caractere slavone în roșu și negru. Pe copertă sunt imprimate diferite figuri geometrice și chiar și o icoană care îl reprezintă pe Iisus Hristos. În interiorul cărții întâlnim mai multe notări cum ar fi : „Școala de cântăreți Moisescu I. Corneliu 1906 ianuarie 9 Câmpulung“; sau o altă însemnare de la pagina 21 care este începutul mărturisirii de credință: „Crezu într-unu Dumnezeu“; ori „Noembrie 1871 Ione Cercelu; Domnule subprefect al comuni“; și mai jos: „Argeșu“ însemnare care, se pare, că face parte dintr-o petiție folosită în încercarea de a se reface pagina. Există de asemenea în acest „Ceaslov“ o însemnare de la 1821 un în scris de mână care se refera la revoluția lui Tudor Vladimirescu: „La leat 1821 ghenarie 8 s-au ridicat un Tudor din județul Mehedinți și au jefuit toată Țara Rumânească și pă urmă au ieșit turcii și pă mulți din oameni au tăiat și au rob. Și-n acel an la mai 21 am intrat în țara Ardealului în cetatea Sibii și am ieșit 22 de z...“ semnată „Silvestru ieromonah“.

O a treia carte care face parte din patrimoniul secției de istorie a Muzeului Județean Argeș este o „Psaltire“ din 1779 tipărită în timpul domniei lui Alexandru Ipsilante de Kir Kesarie episcopul Râmnicului. Cartea este tipărită pe hârtie manuală pusă pe orizontal cu filigrane în zone diferite ale paginii semn că pagina a fost mult mai mare ea fiind ulterior împărțită în șase sau opt. Tipărirea s-a realizat cu

cerneală de culoare neagră având un chenar pe margine. „Psaltirea“ este scrisă în limba română cu caractere chirilice. Scoarțele sunt de lemn îmbrăcate în piele. Se pare că s-a încercat o restaurare a volumului, pielea fiind ulterioară, deoarece pe coperta din față pe lângă simboluri geometrice și semnul sfintei cruci există imprimat cu litere latine și textul: „Legat cu (lipsă piele) Preotul Radu Comănescu“. Pe coperta din spate sunt imprimate diferite simboluri geometrice. Cotorul interior și de asemenea unele pagini au fost reconsolidate cu hârtie de ziar după câte se pare în prima jumătate a secolului XX. Pe hârtia originală întâlnim pete de ceară, ceea ce ne duce cu gândul că această carte ar fi putut fi fost cândva un bun cultural bisericesc. După această refacere a copertei, cartea a mai suferit o încercare de restaurare, de data aceasta, empirică fiind cusută prin exterior coperta din față de cotor.

Cărțile sunt mărturii ale unor tradiții de dezvoltare a tiparului, a artei pe parcursul mai multor secole. Aceste vestigii întruchiează valori inestimabile și sunt o expresie a istoriei, a vieții și credinței românilor din acest județ.

Lăcașele de cult au păstrat mici colecții de obiecte bisericesti încă din sec. al XVIII-lea. În perioada interbelică Nicolae Iorga considera că pentru salvarea monumentelor culturale ale bisericii de la distrugere și înstrăinare este necesar să se creeze muzee de profil. Reînființarea Ministerului Culturii și Cultelor în 2002, asemenea perioadei interbelice a făcut ca muzeele județene și municipale să poată să se ocupe mai atent de patrimoniul bisericesc, acestea având personal calificat în conservarea obiectelor. Din această relație, patrimoniu - muzeu - public cel care câștigă este spiritul românesc și de aceea orice efort pentru a renaște obiectul și a-l pune în lumina expoziției este insuficient atâta timp cât nu se asigură o supraveghere profesională, a stării de conservare și valorificarea lui, prin expoziții. Muzeul este rădăcina înfiptă adânc în pământul istoric al țării, care ne ajută să recuperăm ordinea de profunzime a obiectelor împiedicând destrămarea și defăimarea unei culturi, transformate radical, în prezent. Muzeul de istorie este un spațiu activ unde poți să fugi în timp, să te reîntorci în istorie, să pătrunzi în spiritul vremii, să trăiești și să respiri împreună cu obiectele expuse, să crezi și să te legi spiritual cu întreaga comunitate.